

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПЕРЕВІРКИ АУДИТОРОМ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ І РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено про складність операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Значна кількість помилок у бухгалтерському обліку й оподаткуванні виникає під час відображення таких операцій. Тому управлінський персонал частіше звертається до незалежних експертів – аудиторів. Досліджено та вдосконалено організацію та методику перевірки аудитором валютно-фінансових і розрахункових операцій у сфері ЗЕД. Визначено етапи перевірки аудитором операцій у сфері ЗЕД та запропоновано робочі документи аудитора, що дасть змогу уніфікувати процес аудиторського дослідження.

Ключові слова: валютно-фінансові операції, розрахункові операції, іноземна валюта, кошти, цінні папери, акції, курсова різниця, валютний курс.

I. Вступ

Операції у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) є складними, значна кількість помилок у бухгалтерському обліку й оподаткуванні виникає саме під час відображення таких операцій. Тому обліковий персонал підприємства й персонал аудиторських фірм, який є незалежним контролером або експертом, повинен отримати певний інструментарій для обліку й перевірки таких операцій.

II. Постановка завдання

Проблеми обліку, аналізу й аудиту операцій та банківських операцій (платежів) у сфері ЗЕД розглядали такі українські вчені: Л. І. Бабій [1; 2], В. О. Васюренко [3], Г. Ю. Коблянська [7; 8; 9; 10; 11], Т. В. Кожухова [12], Л. І. Піддубна [16] та ін. Проте зміни законодавства щодо регулювання ЗЕД потребують подальших досліджень з метою надання управлінському персоналу суб'єктів ЗЕД і аудиторських фірм відповідних механізмів обліку й контролю.

Метою статті є дослідження та вдосконалення організації й методики перевірки аудитором валютно-фінансових і розрахункових операцій у сфері ЗЕД.

III. Результати

Бухгалтерський облік є інформаційною базою проведення аудиторської перевірки валютно-фінансових операцій – виконання завдання з узгоджених процедур. Аудитор – найвища кваліфікація бухгалтера, тому він має досконало знати бухгалтерський облік.

Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах і відображення показників статей фінансової звітності господарсь-

ких одиниць за межами України в грошовій одиниці України регламентовано Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" [19], а для підприємств, що застосовують Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), регламентуються Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 21 "Вплив зміни валютних курсів" [14].

Згідно із Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність", валютні кошти – валютні цінності, якими є:

- іноземна валюта готівкою;
- платіжні документи (чеки, векселі, депозитні сертифікати, акредитиви тощо) в іноземній валюті;
- цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі тощо) в іноземній валюті;
- золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин і монет, а також сертифікати, облігації, варіанти та інші цінні папери, номінал яких виражено в золоті, коштовному камінні.

Іноземна валюта – валюта інша, ніж валюта звітності. Валюта звітності – це грошова одиниця України.

Операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Розглянемо способи класифікації іноземної валюти на території України:

- 1) вільно конвертовані валюти, які широко використовуються для здійснення платежів за міжнародними операціями, продаються на головних валютних ринках світу й дають змогу робити інвестиції в Україну;

2) вільно конвертовані валюти, які широко не використовуються для здійснення платежів за міжнародними операціями та не продаються на головних валютних ринках світу.

Валютний курс – установлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Сума авансу в іноземній валюті, надана іншим особам у рахунок платежів для придбання немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) та отримання робіт і послуг при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг), перераховують у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату сплати авансу.

У разі здійснення авансових платежів у іноземній валюті постачальникові частинами та одержання частинами від постачальника немонетарних активів (робіт, послуг) вартість одержаних активів (робіт, послуг) визнається за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи із

послідовності здійснення авансових платежів.

Сума авансу в іноземній валюті, отримана від інших осіб у рахунок платежів для поставлення готової продукції, інших активів, виконання робіт і послуг, при відображенні в бухгалтерському обліку звітного періоду перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату одержання авансу.

У разі одержання від покупця авансових платежів в іноземній валюті частинами та відвантаження частинами покупцеві немонетарних активів (робіт, послуг) дохід від реалізації активів (робіт, послуг) визначають за сумою авансових платежів із застосуванням валютних курсів, виходячи з послідовності одержання авансових платежів.

Для бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з рухом валютних коштів, згідно з Інструкцією із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій № 291, використовують субрахунки, які наведено в табл. 1 [6].

Таблиця 1

Субрахунки з обліку операцій, пов'язаних з рухом валютних коштів

Найменування рахунка	Призначення
302 "Каса в національній валюті"	Відображається надходження грошових коштів у іноземній валюті до каси підприємства (за дебетом) і її виплата, списання (за кредитом)
312 "Поточні рахунки в іноземній валюті"	Субрахунки призначені для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів у іноземній валюті
314 "Інші рахунки в банку в іноземній валюті"	
333 "Грошові кошти в дорозі в національній валюті"	Використовується при здійсненні операцій з придбання іноземної валюти
334 "Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті"	Використовується при здійсненні операцій з продажу іноземної валюти

Операції з купівлі-продажу іноземної валюти на території України здійснюють як резидентами, так і нерезидентами через уповноважені банки й інші кредитно-фінансові установи, що одержали на це ліцензію НБУ. Проводять ці операції винятково на Міжбанківському валютному ринку України (МВРУ), на аукціонах НБУ й уповноважених банках з продажу валютних коштів. Підприємствам для придбання іноземної валюти потрібна підстава, а саме документальне підтвердження такої необхідності. Пакет документів, який необхідно подати банку для придбання іноземної валюти за національну валюту України, наведено на рис. 1.

У бухгалтерському обліку придбана банком за заявою підприємства на МВРУ іноземна валюта відображається в балансі підприємства за курсом НБУ, який діяв на дату її зарахування на банківський рахунок такого підприємства. Різниця між вартістю валюти за комерційним курсом та за курсом НБУ не є курсовою різницею, оскільки останню, згідно з П (С) БО № 21, визначають як різницю між оцінками однакової кіль-

кості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Розглянемо випадки обов'язкового продажу іноземної валюти:

1. Якщо валютні кошти були повернуті нерезидентом у разі невиконання взаємних зобов'язань, банк повинен реалізувати валюту наступного дня. Якщо різниця між курсами є позитивною, то банк її перераховує до бюджету, а якщо від'ємною – на результати діяльності;

2. Обов'язковий продаж експортної виручки в розмірі 50% від загальної суми. Постановою правління Національного банку "Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному й валютному ринку України" від 03.03.2015 р. № 160 Національний банк України у 2015 р. прийняв рішення про обов'язковий продаж 75% валютної виручки [15].

Усі витрати, пов'язані з купівлею-продажем іноземної валюти, відображаються на рахунок 92 "Адміністративні витрати".

Аудитор під час перевірки йде шляхом: фінансова звітність – обліковий регістр – первинні документи. Первинні документи аудитор зазвичай досліджує вибірково.

Рис. 1. Пакет документів, який потрібно подати банку для придбання іноземної валюти за національну валюту

Розглянемо приклад щодо дій аудитора з перевірки господарських операцій (продаж валюти).

ПАТ "Барвінок" подало заявку в банк про продаж 25000,00 \$ США.

Курс продажу на МВРУ – 20,2 грн/дол.

Курс НБУ на дату списання коштів з валютного рахунку – 20,19 грн /дол.

Комісійна винагорода банку – 180,00 грн.

Потрібно: перевірити складений бухгалтером журнал реєстрації господарських операцій; здійснити перерахунок. Кроки аудитора (робочий документ) щодо перевірки операцій і перерахунку подано в табл. 2.

Таблиця 2

Робочий документ аудитора з перевірки господарських операцій: продаж валюти

№	Господарські операції процедури перевірки	Процедури, що застосовує аудитор	Джерело інформації			
			Кореспонденція рахунків		Сума, дол./грн	Примітки
			Дебет	Кредит		
1	Списання з валютного рахунку іноземної валюти для продажу 25000,00\$х20,19	Аудитор перевіряє первинні документи: виписка банку, платіжне доручення (вибірково) й відображення господарських операцій у облікових регістрах (звіряння даних первинних документів і облікових регістрів)	334	312	25000,00\$ 504750,00	Виписка банку, платіжне доручення,
2	Зарахування на розрахунковий рахунок суми гривень, отриманої від продажу іноземної валюти, 25000,00\$х20,20	Аудитор перевіряє: виписку банку й відображення господарських операцій у облікових регістрах (звіряння даних первинних документів і облікових регістрів)	311	334	500500,00	Виписка банку
3	Відображення у складі витрат суми комісійної винагороди банку	Аудитор перевіряє кореспонденції рахунків	942 685	685 311	180,00	
4	Відображення різниці між курсами 25000,00 \$х (20,2–20,19)	Аудитор перевіряє розрахунки бухгалтерії й відображення господарських операцій у облікових регістрах	334	714	250,00	Розрахунок бухгалтерії
5	Відображення фінансового результату	Аудитор перевіряє довідку бухгалтерії, проводить перерахунок і відображення господарських операцій у облікових регістрах	714	79	250,00	Довідка бухгалтерії

При перевірці обліку курсових різниць аудиторю потрібно визначити: об'єкти обліку; розмір балансової вартості іноземної валюти; звітний період, у якому були здійснені операції, пов'язані з рухом валютних засобів.

Об'єктом обліку при обчисленні суми курсових різниць є: наявні кошти в установах банків; засоби в розрахунках з контрагентами тощо.

При визначенні суми курсових різниць слід зауважити, що перерахунку не підлягає вартість таких активів: основні засоби; нематеріальні активи; малоцінні й швидкозношувані предмети; сировина й матеріали; устаткування; товари.

Курсова різниця, як уже зазначалося – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Монетарні статті – статті балансу, де відображені грошові кошти, а також такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їхніх еквівалентів. Таким чином, до монетарних належать: усі рахунки обліку коштів у валюті, в тому числі: депозитні (вкладні рахунки); так звані товарні заборгованості, які обліковують у дебеті 362 або в кредиті 632 (підприємству заборгували покупці-нерезиденти або підприємство заборгувало постачальникам-нерезидентам); поточні чи довгострокові заборгованості за валютними кредитними договорами незалежно від того, хто є кредитором – фінансова установа-резидент чи нерезидент; заборгованість за розрахунками із засновником-нерезидентом у разі, якщо вона має бути погашена валютними коштами; непогашена заборгованість перед підзвітною особою за затвердженими витратами щодо закордонного відрядження (погашають за курсом НБУ на дату погашення).

Немонетарні статті – статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводять на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею (відповідно до облікової політики). Для визначення курсових різниць на дату балансу застосовують валютний курс на кінець дня дати балансу. При визначенні курсових різниць на дату здійснення господарської операції застосовують валютний курс на початок дня дати здійснення операції. Підприємство може здійснити перерахунок залишків на кінець дня за монетарними статтями в іноземній валюті, за якими протягом дня здійснювались господарські операції із застосуванням валютного курсу, встановленого на кінець цього дня.

Курсові різниці від перерахунку грошових коштів у іноземній валюті та інших монетарних статей операційної діяльності відображаються у складі інших операційних доходів (витрат).

Курсові різниці від перерахунку монетарних статей інвестиційної й фінансової діяльності відображаються у складі інших доходів (витрат), за винятком курсових різниць, які відображаються згідно з п. 9 Положення (стандарту) 21 [19].

Усі курсові різниці умовно поділяють на:

1. Операційні – які виникають за активами й зобов'язаннями підприємства, пов'язаними з операційною діяльністю.
2. Неопераційні – які виникають за активами й зобов'язаннями в іноземній валюті, пов'язаними з інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства.

При віднесенні курсової різниці до операційного чи неопераційного слід керуватися тим, якою операційною (інвестиційною чи фінансовою) є сама операція, у результаті проведення якої ця курсова різниця утворилася.

Аудитору слід звернути увагу на визначення, що є господарською одиницею за межами України, та на наявність таких одиниць у суб'єкта господарювання, що перевіряється.

Показники статей фінансової звітності господарської одиниці за межами України включають до фінансової звітності підприємства у валютній звітності в такому порядку: монетарні й немонетарні статті (крім статей власного капіталу) господарської одиниці за межами України підлягають перерахунку за валютним курсом на кінець дня дати балансу.

Статті доходів, витрат і руху грошових коштів підлягають перерахунку за валютним курсом на кінець дня дати здійснення операції, за винятком випадків, коли фінансова звітність господарської одиниці складена у валюті країни з гіперінфляційною економікою.

Для перерахунку доходів, витрат і руху грошових коштів за кожний місяць можна застосовувати середньозважений валютний курс за відповідний місяць. Середньозважений валютний курс є результатом ділення суми добутків величин курсів Національного банку України та кількості днів їх дії у звітному місяці на кількість календарних днів у цьому місяці.

Показники статей власного капіталу (крім нерозподіленого прибутку або непокритого збитку) відображаються за валютним курсом на кінець дня дати визнання показника відповідної статті.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на кінець дня дати балансу визначають, зважаючи на нерозподілений прибуток (непокритий збиток) на початок року, чистий прибуток (збиток) за даними перерахо-

ваного звіту про фінансові результати за звітний період та суми розподіленого в звітному періоді прибутку (списаного збитку), перерахованої за валютним курсом на кінець дня дати розподілу прибутку (списання збитку).

Зазначений порядок застосовують лише до перерахунку фінансової звітності тих гос-

подарських одиниць за межами України, які відповідають усім наведеним нижче ознакам класифікації, кількісні характеристики яких визначає власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа) підприємства відповідно до законодавства та установчих документів, які подано на рис. 2.

Рис. 2. Ознаки господарської одиниці за межами України

Розглянемо операції з експорту.

Експорт (експорт товарів) – це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності (зокрема з оплатою в негрошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. Товар – будь-яка продукція, послуги, роботи, права інтелектуальної власності та інші немайнові права, призначені для продажу (сплатної передачі). У межах експорту також слід розглянути операції з виконання робіт та надання послуг за межами митної території України.

Зокрема, п. 1 постанови Правління Національного банку України “Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України” від 03.06.2015 р. № 354 встановлено, що розрахунки за операціями з експорту та імпорту товарів, передбачені в ст. 1 та ст. 2 Закону № 185, здійснюються у строк, що не перевищує 90 календарних днів [23].

З урахуванням викладеного, починаючи з 04.06.2015 р. на період до трьох місяців розрахунки за операціями з експорту та імпорту товарів (робіт, послуг), передбачені в ст. 1 та ст. 2 Закону № 185, здійснюються у строк, що не перевищує 90 календарних днів [23].

Щодо робіт і послуг, слід зауважити, що акт або інший документ, який засвідчує виконання робіт, надання послуг, є первинним документом та, відповідно до ст. 9 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями),

повинен мати такі обов'язкові реквізити: назву документа (форми); дату й місце складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції, та правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають можливість ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [21].

Порядок організації розрахунків у іноземній валюті регламентовано ст. 7 Декрету Кабінету Міністрів “Про систему валютного регулювання й валютного контролю” від 19.02.1993 р. № 15-93 із змінами та доповненнями, відповідно до якої в розрахунках між резидентами й нерезидентами в межах торговельного обороту використовують як засіб платежу іноземну валюту. Такі розрахунки здійснюються лише через уповноважені банки [4]. Розрахунки в межах торговельного обороту – рух коштів між резидентами й нерезидентами за операціями продажу (купівлі) товарів на підставі зовнішньоекономічних договорів, які передбачають експорт або імпорт товарів [17].

Крім того, в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства можуть залучати кредити в іноземній валюті. Ці кредити надаються як резидентами, так і нерезидентами. Здебільшого кредити залучають для виконання зобов'язань за зовнішньоекономічними контрактами, оплати відряджень за кордон тощо. У разі розгляду можливості залучення кредитів у іноземній валюті від нерезидентів менеджмент підприємств має враховувати такі вимоги:

кредити отримують тільки в безготівковій формі; договори, які передбачають виконання резидентами боргових зобов'язань перед нерезидентами за залученими кредитами в іноземній валюті (окрім товарних кредитів), у т. ч. поворотною фінансовою допомогою в іноземній валюті, підлягають обов'язковій реєстрації Національним банком України шляхом видачі резидентам реєстраційних свідоцтв; позичальник зобов'язаний зареєструвати договір до фактичного одержання кредиту; за видачу реєстраційного свідоцтва стягується плата згідно з тарифом послуг, установленими нормативно-правовими актами НБУ; процентна ставка за валютними кредитами від нерезидентів не повинна перевищувати розмір середньозваженої процентної ставки, за якою комерційні банки України надають суб'єктам господарювання кредити в іноземній валюті на внутрішньому кредитному ринку.

Розглянемо визначення поняття "кредит", або "фінансовий кредит". Таке визначення надано в пп. 3 п. 1 ст. 1 Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" від 12.07.2001 р. № 2664-III зі змінами й доповненнями, згідно з яким це кошти, які надаються в позику юридичній або фізичній особі на певний строк і під відсоток [5]. У свою чергу, надання коштів у позику, зокрема й на умовах фінансового кредиту, є, відповідно до пп. 6 п. 1 ст. 4 цього Закону, фінансовою послугою. Фінансові послуги можуть надаватися фінансовими установами, а також, якщо це передбачено законом, фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності.

Згідно з пп. 1 п. 1 ст. 1 Закону № 2664, фінансова установа – це юридична особа, яка відповідно до закону надає одну або декілька фінансових послуг і внесена до відповідного реєстру в порядку, встановленому законом. До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії.

Визначення поняття "фінансовий кредит" з податкової точки зору подано в Податковому кодексі України: "Фінансовий кредит – це кошти, які надаються банком-резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами чи нерезидентами, котрі мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством, у позику юридичній або фізичній особі на певний строк, для цільового використання під відсоток" [20].

Оскільки заборгованість за позиковими коштами (зокрема і за нарахованими за ними процентами) належить до монетарних статей балансу, то, згідно з П (С) БО 21, та-

ка заборгованість в іноземній валюті підлягає перерахуванню з урахуванням чинного при цьому курсу НБУ на:

- дату здійснення розрахунків;
- дату балансу (на кінець кожного кварталу, місяця) [19].

Порядок відображення курсових різниць на рахунках бухгалтерського обліку має такий вигляд:

- 1) курсові різниці за основною сумою позики відображають на рахунках бухгалтерського обліку залежно від цільового характеру використання позикових коштів (залежно від того, на операційну, фінансову чи інвестиційну діяльність використовують позикові кошти);
- 2) курсові різниці за відсотками за користування позиковими коштами вважають у бухгалтерському обліку неопераційними курсовими різницями (оскільки саме нарахування відсотків пов'язане з фінансовою діяльністю підприємства) й відносять у бухгалтерському обліку до складу інших доходів (субрахунок 744 "Дохід від неопераційної курсової різниці") або інших витрат (субрахунок 974 "Втрати від неопераційних курсових різниць").

Розглянемо приклад щодо дій аудитора з перевірки господарських операцій: отримання короткострокового кредиту в іноземній валюті, розуміючи послідовність його дії: фінансова звітність – облікові реєстри – первинні документи (вибірково):

25.10 п. р. ПАТ "Барвінок" отримало короткостроковий валютний кредит у банку резидента в сумі 17500,00 євро. Курс НБУ – 20,05 грн/євро. Згідно з умовами кредитування відсотки слід сплачувати в кінці кожного місяця, а також у день погашення кредиту. Сума нарахованих і сплачених відсотків на 31.10 п. р. становила 265,00 євро. Курс НБУ – 20,15 грн/євро.

25.11 п. р. погашено кредит. 25.11 п. р. нараховано та сплачено відсотки в сумі 95,00 євро. Курс НБУ – 20,13 грн/євро.

Завдання для аудитора:

- перевірити складений бухгалтером журнал реєстрації господарських операцій;
- здійснити перерахунок.

Кроки аудитора щодо перевірки операцій і перерахунку подано в табл. 3.

Бухгалтерський облік операцій із залучення позикових коштів від нерезидентів ведуть відповідно до вимог П (С) БО 11 "Зобов'язання П (С) БО 21 "Вплив змін валютних курсів" [18; 19]. Отримання підприємством позикових коштів від нерезидентів має різний порядок відображення в бухгалтерському обліку залежно від термінів погашення позик (довгострокові або короткострокові) та від того, чи передбачена сплата відсотків за користування позиковими коштами. Сума відсотків за користування пози-

ковими коштами відноситься резидентом-позичальником до складу фінансових витрат. При цьому нарахування відсотків відбувається проводкою за дебетом субрахунку

ку 952 "Інші фінансові витрати" в кореспонденції з кредитом субрахунку 684 "Розрахунки за нарахованими відсотками".

Таблиця 3

**Робочий документ аудитора з перевірки господарських операцій:
отримання короткострокового кредиту в іноземній валюті**

№	Господарські операції та процедури, що застосовує аудитор	Процедури, що застосовує аудитор	Джерело інформації			
			Кореспонденція рахунків		Сума, євро/грн	Примітки
			Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5	6	7
1	25.10 отримано короткостроковий валютний кредит: 17500,00x 20,05	Аудитор досліджує кредитну угоду, виписки банку. Проводить звіряння первинних документів і облікових регістрів, робить перерахунок і відображення господарських операцій у облікових регістрах	312	602	<u>17500,00€</u> 350875,00	Виписка банку
2	31.10 нараховано та сплачено відсотки за користування кредитом: 265,00x 20,15	Аудитор досліджує довідку бухгалтерії, платіжне доручення. Проводить звіряння первинних документів і облікових регістрів, робить перерахунок і відображення господарських операцій у облікових регістрах	951	684	<u>265,00€</u> 5339,75	Довідка бухгалтерії, платіжне доручення
			793	951	5339,75	
3	25.11 нараховано та сплачено відсотки за користування кредитом у день погашення кредиту: 95,00x 20,13	Аудитор досліджує довідку бухгалтерії, платіжне доручення. Проводить звіряння первинних документів і облікових регістрів, робить перерахунок	951	684	<u>95,00€</u> 1532,35	Довідка бухгалтерії, платіжне доручення
			793	951	1532,35	
			684	312	<u>95,00€</u> 1912,35	
4	25.11 погашено короткостроковий кредит: 17500,00x 20,13	Аудитор досліджує платіжне доручення. Проводить звіряння первинних документів і облікових регістрів, робить перерахунок і відображення господарських операцій у облікових регістрах	602	312	<u>17500,00€</u> 352275,00	Платіжне доручення
5	Відображена сума курсової різниці за основною сумою кредиту: 17500x (20,13-20,05)	Аудитор досліджує довідку бухгалтерії. Проводить звіряння первинних документів і облікових регістрів, робить перерахунок і відображення господарських операцій у облікових регістрах	602	974	1400,00	Довідка бухгалтерії
6	Віднесено курсова різниця на фінансовий результат	Аудитор досліджує довідку бухгалтерії	974	793	1400,00	Довідка бухгалтерії

Згідно з Податковим кодексом України, при виплаті відсотків нерезиденту – юридичній або фізичній особі резидент-позичальник зобов'язаний утримати та перерахувати до бюджету під час їх виплати податок з доходів, отриманих нерезидентом із джерелом їх походження з України, за ставкою 15% від суми відсотків і за їх рахунок, якщо інше не передбачене нормами міжнародних угод.

IV. Висновки

Запропонована методика перевірки аудитором валютно-фінансових і розрахункових операцій у сфері ЗЕД, застосування розроблених робочих документів дає змогу уніфікувати процес аудиторської перевірки й знизити ризик невиявлення аудитором помилок до прийнятного.

Список використаної літератури

1. Бабій Л. І. Основні концепції методики аудиту експорту товарів / Л. І. Бабій // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – Вип. 223: в 4 т. – Т. III. – С. 795–800.
2. Бабій Л. І. Особливості оподаткування операцій з експорту / Л. І. Бабій // Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси: ЧДТУ, 2008. – Вип. 21: Економічні науки. – С. 48–51.
3. Васюренко В. О. Фінансове регулювання як основа ведення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / В. О. Васюренко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 257. – Т. I. – С. 250–256.

4. Декрет Кабінету Міністрів “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 р. № 15-93 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0562-98>.
5. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 р. № 2664-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T012664.html.
6. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою Наказом міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>].
7. Коблянська Г. Ю. Інвентаризація розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності / Г. Ю. Коблянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – Вип. 6. – С. 39–45.
8. Коблянська Г. Ю. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Г. Ю. Коблянська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – Вип. 5. – С. 42–46.
9. Коблянська Г. Ю. Методика проведення аудиторської перевірки експортно-імпорتنих операцій / Г. Ю. Коблянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – Вип. 3. – С. 39–48.
10. Коблянська Г. Ю. Методологія обліку і фінансової звітності експортних операцій / Г. Ю. Коблянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – Вип. 5. – С. 4–14.
11. Коблянська Г. Ю. Основи методики аудиторської перевірки експортних операцій / Г. Ю. Коблянська // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – Вип. 3. – С. 139–146.
12. Кожухова Т. В. Експортні операції виробничих підприємств як об'єкт аудиту / Т. В. Кожухова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 252. – Т. 6. – С. 1462–1466.
13. Кожухова Т. В. Особливості бухгалтерського обліку експортних операцій при розбіжності валюти платежу й валюти ціни контракту / Т. В. Кожухова // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ : зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2009. – Вип. 2 (18). – С. 91–95.
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 “Вплив зміни валютних курсів”. Затверджено наказом Міністерством фінансів України від 01.01.2012 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_022.
15. Нацбанк продовжив обов'язковий продаж 75% валютної виручки [Електронний ресурс] // Новини Укрінформ : мультимедійна платформа іномовлення України. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/news/natsbank-prodovgiv-prodag-75-valutnoii-viruchki-2059699>.
16. Піддубна Л. І. Методичні аспекти фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / Л. І. Піддубна, В. О. Васюренко // Економіка розвитку. – 2009. – № 4 (52). – С. 56–58.
17. Положення про порядок видачі Національним банком України індивідуальних ліцензій на розрахунки між резидентами і нерезидентами в межах торговельного обороту у валюті України тв. Внесення змін до нормативного-правового акта Національного банку України від 14.10.2004 р. № 484 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1430-04/ed20120528>.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання”. Затверджено Міністерством фінансів України від 24.12.2010 р. № 9 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0093-11>.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів” : Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.
20. Податковий Кодекс України : Кодекс від 02.12.2013 р. № 2755-VI-ВР, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
21. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
22. Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України : Постанова 03.06.2015 р. № 354, правління НБУ (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

– Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18030204>.
23. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 р. № 185/94-ВР, зі змінами та

доповненнями [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2015.

Лубенченко О. Э. Совершенствование организации и методики проверки аудитором валютно-финансовых и расчетных операций в сфере внешнеэкономической деятельности

В статье рассмотрена сложность операций в сфере внешнеэкономической деятельности (ВЭД). Значительное количество ошибок в бухгалтерском учете и налогообложении возникает во время отражения таких операций. Поэтому управленческий персонал все чаще обращается к независимым экспертам – аудиторам. Исследованы и усовершенствованы организация и методика проверки аудитором валютно-финансовых и расчетных операций в сфере ВЭД. Определены этапы проверки аудитором операций в сфере ВЭД и предложены рабочие документы аудитора, что позволит унифицировать процесс аудиторской проверки.

Ключевые слова: валютно-финансовые операции, расчетные операции, иностранная валюта, средства, ценные бумаги, акции, курсовая разница, валютный курс.

Lubenchenko O. Perfection of Organization Checks and Methods Auditor Monetary and Settlement Transactions of Foreign Trade

The article stipulates that transactions in foreign economic activity (FEA) are complex and a significant number of errors in the accounting and taxation arises when displaying such operations. Management is increasingly drawn in such complex terms of regulation and accounting matters to independent experts – auditors. The article is to study and improve the organization and methods of verification auditor monetary and Payment Transactions in foreign trade. Determined steps auditor to verify the transactions in foreign economic activity and the proposed audit working papers that will unify the audit process research.

Analyzing the Law of Ukraine of “Foreign Economic Activity”, emphasizes that foreign exchange assets (currency values) – foreign currency in cash; payment documents (checks, bills, certificates of deposits, letters of credit, etc.) in foreign currency; securities (stocks, bonds, coupons thereto, bonds, promissory notes, etc.) in foreign currency; Gold and other precious metals in the form of ingots, wafers and coins, as well as certificates, bonds, Varant and other securities with face value expressed in gold, precious stones. Accordingly, foreign currency – a currency other than the reporting currency. Reporting currency is hryvnia currency of Ukraine.

Transactions in foreign currencies are initially recorded in the functional currency by converting the amount in foreign currency using the exchange rate at the date of the transaction (the date of recognition of the assets, liabilities, equity, income and expenses).

The exchange rate is a fixed rate of National Bank of Ukraine of Ukraine's currency to the currency of another country. In order to stabilize the financial market, the National Bank of Ukraine adopted a resolution on March 3, 2015 №160 on mandatory sale of 75 per cent of foreign currency earnings of exporters. The basic provisions and specificity of currency regulation the auditor should take into account when checking the subjects of foreign economic activity.

In addition to the unification of the audit process, the proposed approach also provides an opportunity to reduce the risks of a business entity activity.

Key words: monetary and financial operations, payment transactions, foreign currency funds, securities, shares, exchange difference exchange rate.